

ПРИМЉЕНО: 4.4.2016			
ОРГ. ЈЕД	БРОЈ	ПРИЕТ	ДУТ
13/1	638	16	

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Научно – наставног вијећа Економског факултета Универзитета у Бањој Луци број 13/3.2358-1-10.2/13, а на основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број: 73/10, 104/11 и 84/12), члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци и члана 20. Статута Економског факултета, Наставно-научно вијеће Економског факултета Универзитета у Бањој Луци, на I сједници одржаној 28.10.2013. године, донијело је Одлуку о именовању Комисије за оцјену подобности и теме докторске дисертације кандидата **мр Спасеније Мирковић** под насловом: „**Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина**“ у сљедећем саставу:

1. Др Вујо Вукмирица, професор емеритус, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, председник;
2. Др Гордана Ченић-Јотановић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, члан и
3. Др Радован Ковачевић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Београду, ужа научна област Међународни економски односи, члан.

Комисија је пажљиво размотрила биографске податке о кандидату, њено образовање, стручне квалификације, досадашњи научно-истраживачки рад, објављене научне и стручне радове, констатовала неистраженост и теоријско-практични значај теме, проблеме, предмет и циљеве истраживања, дефинисање хипотеза, операционализацију варијабли и очекивани научни допринос истраживања које кандидат намјерава провести.

Комисија је на основу Закључка Сената Универзитета у Бањој Луци бр. 02/04-3.3.4562-37/13 од 16.01.2014. године извршила тражену класификацију радова на научне и стручне.

Након свестраног разматрања подобности кандидата мр Спасеније Мирковић и теме докторске дисертације под насловом „**Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина**“, Комисија подноси Вијећу овај Извјештај.

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Основни биографски подаци

Мр Спасенија (Цвијетин) Мирковић рођена је 19.08.1977. године у Бечу (Аустрија). Средњу електротехничку школу на смјеру „Техничар за аутоматику и рачунарску технику“ завршила је у Угљевику као одличан ученик. Завршила је Вишу школу за спољну трговину у Бијељини 1999. године са оцјеном десет на дипломском испиту. Дипломирала је на Економском факултету у Источном Сарајеву 2002. године на тему „Позитивни и негативни ефекти увоза и извоза капитала“. Послиједипломске студије похађала је на Економском факултету у Београду на смјеру Међународна економија и положила све испите са просјечном оцјеном 9,67 и 2007. године одбранила магистарски рад на тему „Утицај страних инвестиција на развој БиХ и Републике Српске“.

Радила је као професор економске групе предмета и то: школске 2002/03 у Техничкој школи „Михајло Пупин“ у Бијељини, школске 2003/04 у Економској школи у Бијељини и школске 2004/05 и 2005/06 у СШЦ „Михаило Петровић Алас“ у Угљевику.

Од децембра 2006. године ради у Скупштини општине Угљевик, најприје као шеф одсјека за финансије и сада као шеф одсјека за образовање, науку и културу.

Научно-истраживачки и стручни рад

У периоду од средине 2009. године па до средине 2011. године објавила је 11 чланака у часописима и то:

У наставку се даје преглед објављених радова.

Радови који су категорисани као научни:

1. Мр Спасенија Мирковић: „Свјетска економска криза и њен утицај на економију БиХ“, часопис „Мир“ бр. 11. стр. 61-67. Врњачка Бања, 2009. године.
2. Мр Спасенија Мирковић: „Улога страних инвестиција у развоју БиХ и Републике Српске“, часопис „Актуелности“, бр. 10. стр. 118-136. Бања Лука, 2009. године.
3. Мр Спасенија Мирковић: „Јачање конкурентности економије Босне и Херцеговине“, часопис „Финрар“, бр. 11. стр. 12-18. Бања Лука, 2009. године.
4. Мр Спасенија Мирковић: „Елементи теорије ревизије“, часопис „Пословни консултант“, бр. 8 и 9. стр. 102-112. Тузла, 2010. године.
5. Мр Спасенија Мирковић: „Финансијска ревизија јавног сектора – основа за активни пословни амбијент“, часопис „Acta Economica“, бр. 15. стр. 155-180. Бања Лука, 2011. године.

Радови који су категорисани као стручни:

1. Мр Спасенија Мирковић: „Специфичност ревизорских поступака на ревизију повезаних страна“, часопис „Мир“, бр. 13. стр. 18-24. Врњачка Бања, 2009. године.
2. Мр Спасенија Мирковић: „Интерна ревизија у савременом пословном окружењу“, часопис „Актуелности“, бр. 11. стр. 97-111. Бања Лука, 2009. године.

3. Mr Спасенија Мирковић: „Ослањање на интерну контролу у процесу ревизије“, часопис „Нови економист“, бр. 7. стр. 49-57. Бијељина, 2010. године.
4. Mr Спасенија Мирковић: „Кодекс етике за професионалне рачуновође“, часопис „Пословни консултант“, бр. 6. стр. 49-56. Тузла, 2010. године.
5. Mr Спасенија Мирковић: „Ревизија финансијских извјештаја“, часопис „Пословни консултант“, бр. 7. стр. 43-54. Тузла, 2010. године.
6. Mr Спасенија Мирковић: „Процес уговарања ревизије“, часопис „Пословни консултант“, бр. 10. стр. 112-122. Тузла, 2011. године.

Највећи број радова кандидата је директно повезан са ужом научном области која је предмет истраживања докторске дисертације.

На основу прегледа објављених стручних и научних радова кандидата може се закључити да се знатан број радова директно или индиректно односи на проблематику страних инвестиција и њихову улогу у развоју и јачању конкурентности националних економија, односно на тему докторске дисертације.

Кандидаткиња Mr Спасенија Мирковић својим укупним дјеловањем и понашањем показује врло амбициозан приступ бављењу економском науком, упуштајући се у разматрања сложених економских проблема као што су стране директне инвестиције и на њима засновано повећање успјешности пословања предузећа и развој земље домаћина. На основу тога се може дати позитивна оцјена стручне и научно-истраживачке посвећености и оспособљености кандидата за свестранија теоријско-практична истраживања која се захтијевају за предложену тему докторске дисертације.

а) Навести неопходне биографске податке: школовање, успјех у току школовања, кретање у служби, резултати научно-истраживачког или стручног рада, јавна признања, друштвене активности и познавање страних језика;

б) У прилогу биографије доставити списак објављених научних радова.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Значај истраживања

Све земље у свијету за свој развој користе различите нивое и облике страних и домаћих инвестиција. Земље у развоју за свој бржи економски развој упућене су на стране инвестиције. У том циљу оне врше реформе у свом привредном систему и економској политици како би се учинила повољна клима пословања инвестирања како за домаће тако и стране инвеститоре.

У либерализованом и глобализованом свијету, раст се може одржати само ако земље могу да стварају повољне услове за нове инвестиције и додате активности, да производе нове и савременије производе. Стране директне инвестиције у томе имају значајну и често пресудну улогу.

Од коликог је значаја истраживање страних директних инвестиција говори и чињеница да стране директне инвестиције доносе „интегрисани пакет“ материјалних и нематеријалних ефеката (капитал, технологија, менаџмент, маркетинг, организациона знања, обука радне снаге и сл.), и стварају услове за нову запосленост. Са друге стране, оне омогућавају трансфер нове технологије и професионалне обуке радне снаге. Отварањем филијала у земљи домаћину мултинационалне компаније директним инвестицијама уносе савремену технологију и нова знања. Оне оспособљавају локалну

радну снагу за рад на нивоу савремене технологије, школују кадрове за функције управљања и организације савремених процеса производње. Без увоза иностраног капитала предузећа у мање развијеним земљама (земљама у транзицији – ЗУТ и земљама у развоју – ЗУР) би умногоме отежала реализацију својих развојних циљева.

Стране директне инвестиције могу да имају и индиректне користи које се реализују путем екстреналија. У многим случајевима најважнији позитивни ефекти страних директних инвестиција управо потичу од екстреналија. Наиме, стране директне инвестиције не доносе у земљу домаћина само капитал и девизна средства, већ и менаџерске вјештине, техничко особље, технолошко знање, административну организацију и иновације у производима и производним техникама – што све недостаје земљама домаћинима. Стране директне инвестиције представљају један од најважнијих начина путем којег се знање о односима и везама између организационих компоненти прикупља и шири.

Стране директне инвестиције доприносе генерисању новог знања путем прилива капитала и технологије и путем њиховог ефекта на трансформисање правила и институција која регулишу организацију пословања.

На пласман страних директних инвестиција утиче читав низ фактора, као што су: country risk, економска и политичка стабилност, величина домаћег тржишта, цијена радне снаге, географски положај, позитиван успјех које су оствариле прве стране компаније које су ушле на домаће тржиште, третман страних инвеститора, пореске олакшице, либерализација цијена и спољнотрговинског режима, либералне процедуре оснивања предузећа, оснивање специјализованих агенција за привлачење страних директних инвестиција, финансијска подршка и позитивна оцјена о транзицији међународних институција као што су Свјетска банка, ММФ и сл.

Све су то фактори који говоре о великом значају научних истраживања страних директних инвестиција као фактора привредног развоја.

Преглед истраживања

Истраживање у овом раду полази од **примарних премиса и савремених теоријских концепата** страних директних инвестиција (појам, сличност и разлике између portfolio и директних инвестиција, класификације теоријских тумачења и мотива са становишта корисника тих инвестиција).

У раду су покренута питања примарних елемената атрактивности за стране директне инвестиције; институционални оквири (законске и пореске регулативе); оцјена фактора привлачности страних директних инвестиција на бази multiple регресионе анализе; најзначајнији фактори конкурентности и оцјена фактора на бази анкете привредника у облику SWOT анализе; процјене ефеката страних директних инвестиција на привредни раст и развој.

Истраживање кандидата пружа приједлог истраживачког модела о утицају страних директних инвестиција на привредни раст земаља домаћина.

У **емпиријском дијелу** истраживање утицаја страних директних инвестиција на привредни раст земаља домаћина указује на методологију и инструменте истраживања

и смјернице будућих истраживања која се заснивају на основама критичког осврта ранијих модела и теоријско – практичних концепата. Операционализација понуђеног модела заснива се на комбинацији концепата и утицајних фактора (варијабли), односа међу њима и комбинацији датих индикатора страних директних инвестиција и фактора привредног развоја земље пласмана.

Радна хипотеза и циљеви истраживања

Након дефинисања проблема и предмета истраживања постављени су научни (теоријски) и прагматични циљеви истраживања према провјереној методологији научно – истраживачког рада (научни опис, класификација, објашњење, предвиђања), односно научни и друштвени циљеви.

На тим основама дата је основна хипотеза истраживања.

Главна хипотеза

„Стране директне инвестиције утичу на привредни развој земље домаћина“.

Независна варијабла: Стране директне инвестиције

Стране директне инвестиције не доприносе развоју домаће привреде самим чином инвестирања (поред основног ефекта обезбјеђивања инвестиционих средстава за финансирање домаћег развоја). Развој који је узоркован приливима страних директних инвестиција није процес који се аутоматски дешава, а однос између ових феномена је доста сложен. Позитиван утицај страних директних инвестиција на домаћу привреду је чињеница да су оне стабилније од других токова приватног капитала и да тако представљају стабилан извор финансирања за локалну привреду у контексту развоја.

Одговарајућа економска политика и институционално и законско окружење прије него достигнути ниво економског развоја и пословне културе су у савременој литератури прихваћени као главни фактори који на најбољи начин повезују стране директне инвестиције и привредни развој земље у коју се инвестира. Стога ће даљи напори на изградњи задовољавајућег инфраструктурног и законског оквира за инвестиције бити изузетно битан задатак економске политике земље.

Много важније питање је оно о апсорпционој моћи земље домаћина, односно апсорпционој моћи локалних предузећа. Да ли ће локална предузећа имати користи, односно погодности од страних директних инвестиција зависи од њихове релативне заосталости (у односу на најновије свјетске тенденције) и њихове апсорпционе моћи за усвајање знања и иновација. Та моћ зависи од сложености технологије и знања (know-how) који се преноси преко страних директних инвестиција и јаза у погледу технологије, односно знања (know-how) између локалних предузећа и предузећа заснованих на greenfield страних директних инвестиција. Савремена емпиријска истраживања понудила су довољно резултата да се подржи овај главни налаз. Суштина је да локална предузећа могу да имају користи само ако јаз у вези са технологијом и

знањем (know-how) није превише велики, тако да локална, односно домаћа предузећа могу да апсорбују знање које могу да добију од greenfield страних директних инвестиција. Проблем је, међутим, како измјерити колики је технолошки јаз. Која је то доња граница тог јаза, односно технолошки јаз који се показао као препрека ефектима преливања. Није спорно да на страни примаоца, локална предузећа морају да имају одређену апсорпциону моћ, али је још увијек веома тешко тачно утврдити који је то ниво који је неопходан да би преливања била прихваћена, односно да би се реализовала. Очигледно је да различита апсорпциона моћ значи различите нивое ефеката.

Зависна варијабла: Привредни развој земље домаћина

Прилив страних директних инвестиција подиже ниво инвестиционе и опште економске активности у земљи домаћину. Директне посљедице су раст обима производње или услуга. За највећи број земаља домаћина најважнији је развојни потенцијал које стране директне инвестиције посједују. Развојни потенцијал представља комбинацију позитивних ефеката, почев од интезивирања економске активности у земљи, раста запослености радне снаге и што је најважније преливање знања и технологија. Иако су најчешће сектори истраживања и развоја лоцирани у матичним земљама страних инвеститора, остаје још довољно канала преко којих се страна знања и технологије могу преузимати и усвајати. Радна и организациона знања и вјештине су преузета и уграђена у домаћи људски капитал, као што је случај са обуком домаће радне снаге. Такође су интересантни и канали посредног преливања технологија, које се испољава кроз сложене везе иностране опреме и технологије са локалним процесом производње.

2.4. Методе истраживања

Истраживања у овој дисертацији заснована су на индуктивном и дедуктивном приступу. Индуктивни приступ темељиће се на посматрањима теорије предмета истраживања. Дедуктивни приступ засниват ће се на чињењу напора да се створи повољнији амбијент за привлачење страних инвестиција.

У раду ће се користити сљедеће методе:

- Методе анализе и синтезе најрелевантнијих домаћих и страних текстова из области страних инвестиција у националној привреди. Прикупљање података и литературе вршено је путем познатих интернет претраживача, као што су: www.yahoo.com, www.infosek.com, www.irbrs.net, www.dei.gov.ba, www.eured/bih.org, www.eppu.ba итд., као и материјала кориштених из база података Економских факултета (Београд, Брчко, Бијељина, Сарајево). Обрадом претходних материјала и извора дат је оквирни списак литературе у прилогу ове пријаве. Обухватиће се како стране инвестиције, да би се дошло до података о мотивима страних инвеститора, тако и привредни развој да би се дошло до објашњења о промјенама у развоју предузећа усљед прилива страних средстава.
- Дедуктивна метода биће кориштена код дефинисања обима улагања по секторима и доношења закључака, који ће показати да између страних улагања и привредног развоја постоји узрочно – посљедична веза.
- Каузална метода код утврђивања узрочно–посљедичних веза између позитивних и негативних ефеката страних инвестиција на националну економију.

- Системска метода присутна у цјелокупном истраживању изабране проблематике, којом се дефинише стварање повољнијег амбијента за привлачење страних инвестиција.
- Код упоређивања временских раздобља прилива страних инвестиција користиће се компаративна метода. Овај метод ће се користити да би омогућио утврђивање сличности и разлика у испитиваним појавама.
- Метода моделирања која ће се користити код израде модела побољшања пословања предузећа у која су инвестиране стране директне инвестиције.

Научни допринос истраживања

Уз помоћ постављених циљева, сагледаних проблема и примјену предложених метода и техника може се очекивати да ће кандидат доказати основну и помоћне хипотезе свог рада и тиме дати свој научни допринос овим истраживањима и доказати сљедеће:

- Стране директне инвестиције утичу на привредни развој земље домаћина;
- Посредством страних директних инвестиција повећава се домаћа стопа акумулације, повећање стопе производног капитала (capital stock) и производње;
 - Стране директне инвестиције доводе до пораста обима и ефикасности производње датог предузећа уз истовремено смањење х-неефикасности;
 - Стране директне инвестиције доводе до повећања квалитета, продуктивности и конкурентности предузећа и земље домаћина на тржишту.

- а) Значај истраживања;
- б) Преглед истраживања;
- в) Радна хипотеза са циљем истраживања;
- г) Материјал и метод рада;
- д) Научни допринос истраживања.

3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија је, на основу прегледане документације и расположиве грађе, јединствена у оцјени да кандидат испуњава потребне услове за израду докторске дисертације и да је предложена тема погодна и пожељна да се истражује као докторска дисертација.

Позитивну оцјену о подобности кандидата Комисија доноси имајућу у виду:

да је кандидат Спасенија Мирковић стекла звање магистра економских наука;
 да је магистарским радом и другим објављеним научним радовима, који су добили позитивне оцјене од стране квалификованих рецензата, показала своју способност за бављењем научно – истраживачким радом;
 да располаже одговарајућим искуством за даљње усавршавање у научном раду.

Позитивну оцјену о погодности предложене теме докторске дисертације „**Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина**“, Комисија заснива, између осталог, и на овим чињеницама:

предложена тема до сада није била обрађивана као докторска дисертација на Економском, а колико је Комисији познато, ни на другим факултетима Бањалучког и других универзитета у БиХ;

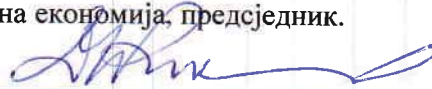
тема је недовољно истражена и то како са теоријског, тако и са практичног аспекта; тема је изузетно актуелна имајући у виду велику жељу неразвијених земаља за страним, прије свега директним инвестицијама; приједлог теме по свом укупном концепту – од дефинисања проблема, предмета и циља, метода научно – истраживачког рада, структуре дисертације, хипотеза и библиографије, па до очекиваних закључака – наговјештава да ће кандидат дати свој допринос научним истраживањима и унапређењу праксе у овој области.

Имајући у виду наведено, и оцјене о подобности кандидата и теме докторске дисертације мр Спасеније Мирковић, **Комисија предлаже Научно – наставном вијећу Економског факултета Универзитета у Бањој Луци и Сенату Универзитета у Бањој Луци да прихвати овај извјештај и одобри мр Спасенији Мирковић израду докторске дисертације под насловом „Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина“.**

У Бањој Луци, 15.3.2016. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Вујо Вукмирица, професор емеритус, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, предсједник.

2. Др Гордана Ченић Јогановић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, члан.

3. Др Радован Ковачевић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Београду, ужа научна област Међународна економија, члан.

